

En översyn av 23 kap brottsbalken SOU 2024:55

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, är en feministisk organisation vars uppgift är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors och tjejers livsvillkor. Roks arbetar för att synliggöra sambanden mellan kön, makt och våld samt öka kunskapen och kompetensen i dessa frågor såväl inom som utom organisationen. För Roks innefattar mäns våld mot kvinnor och tjejer utsatthet för fysisk och psykisk misshandel, pornografi, prostitution, sexuellt våld och trakasserier.

Roks ser att mäns våld kan drabba alla kvinnor och tjejer, men också att kvinnors och tjejers livsvillkor och livsrum kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer och de som förenar kvinnor och tjejer. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor och tjejer även drabbar barn som lever i våldets närhet. Vi vill därför synliggöra barnens situation och bidra till en förbättring av deras livsvillkor.

Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejjourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld.

Sammanfattande synpunkter

Utredningen syftar till att effektivisera och modernisera reglerna kring de osjälvständiga brottsformerna förberedelse, försök och stämpling till brott - främst avseende organiserad brottslighet.

Roks ser positivt på förslaget som helhet eftersom det straffbara området därmed kommer att utökas för de förövare som riktar brottsliga angrepp mot kvinnor och tjejer. Av allt att döma kriminaliseras fler straffvärda beteenden av mäns agerande mot kvinnor och barn genom de föreslagna ändringarna av exempelvis förberedelse- och stämpningsbestämmelserna.

Vidare är det särskilt positivt att möjligheterna till s.k. frivilligt tillbakaträdande föreslås bli fler. Utsatta kvinnor och tjejer saknar ofta eget inflytande över sin livssituation och de brottsliga händelseförlopp man i många fall tvingas delta i. Inte sällan används kvinnor och tjejer som betalningsmedel eller bytesaffärer inom den organiserade brottsligheten. Dessa dubbla roller bör noggrant beaktas i ett lagstiftningsarbete som det nu aktuella.

Roks vill emellertid framhålla att utredningen saknar ett genomgående genusperspektiv. På ett tydligare sätt borde utredningen lyfta utsatta kvinnor och tjejers situation i den gängkriminella

Kvinnor och tjejer löper större risk att utnyttjas till exempel sexuellt och i brottsligt syfte i dessa miljöer där våldskapitalet är mycket stort. Kvinnor kan ha haft sin uppväxt i kriminella familjer eller miljöer eller ha lockats in via en initial kärleksaffär och hamnar som följd lättare i en beroendeställning och i förlängningen kriminalitet.

Inom kvinno- och tjejjoursrörelsen finns viktig mångårig erfarenhet av att ta emot kvinnor och tjejer som vill lämna relationer där de utsätts för mäns våld, flera kan även ha ett brottsligt förflutet till följd av att till exempel ha levt i patriarkala miljöer.

Riksdagens beslut från förra året 15/2 2024 där skyddade boenden för våldsutsatta numera kommer omfattas av tillståndsplikt och kvalitetskrav har redan inneburit att flera ideellt drivna kvinnojourer helt har lagt ner sin verksamhet eller upphört att erbjuda boende för kvinnor och tjejer. Kvinnojoursrörelsen, ett välfungerande koncept, med lång och gedigen kunskap och erfarenhet, riskerar att helt försvinna. Flera kvinnojourer bedriver lågtröskelverksamhet och möjligheten att kontakta en kvinnojour anonymt kommer ersättas av hantering inom socialtjänsten med allt vad detta innebär. Kvinnor och tjejer som lever i gängkriminalitet och hederskulturella miljöer har redan stor skepsis gentemot myndigheterna, detta gäller även kvinnor som har barn.

Förslaget om utvidgat straffansvar vid osjälvständiga brottsformer får, såvitt kan bedömas, i huvudsak positiva följder för de kvinnor och tjejer som befinner sig i en beroendeställning till män i de kriminella miljöerna. Roks saknar emellertid konsekvensanalyser avseende vad förslagen kan innebära för kvinnor, tjejer och barns livssituation.

I detta ärende har vice ordförande Adine Samadi beslutat. Katja Åsbäck von Meyburg har varit föredragande.

Stockholm den 6 januari 2025

Adine Samadi *vice*
ordförande Roks